

KRUSE, WILHELM

Ahlingsåhs manufacturie-sköld afbildad, wid ledige stunder och förhinder af rägnwäder, under afmätning af staden och des tilhörige egor, anno 1726. Wälment och wälönskande af W.K. Med sköld eller teke

Stockholm
1726

EOD – Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 10 europeiska länder!

Tack för att du väljer EOD!

Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400-till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

- Få samma utseende och känsla som med originalet!
- Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
- Skriv ut enstaka sidor eller hela boken.
- *Sök:* Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
- *Klipp & klistra:* Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).

Villkor för användning

Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken.

- Villkoren på svenska: <http://books2ebooks.eu/odm/html/nls/sv/agb.html>

Fler e-böcker

Redan nu erbjuder 30 bibliotek från 12 europeiska länder denna service.

Mer information finns tillgängliga via <http://books2ebooks.eu> alla boken.

- <http://search.books2ebooks.eu/>

ALINGSÅS
KRUSE, m.

Vita Sv.
Ortén
(Bor)
1700 - 1829

119

Alingsåhs MANUFACTURIE- Sköld *

Utbildad /
Bid ledige stunder och förhinder af Någn-
wäder / under afmätning af Staden och des
tilhörige Egor /

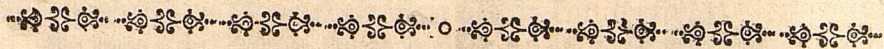
Anno 1726.

Wälment och wälönstånde

af

Willh. K. *kruse*

* Med Sköld eller Teken utan på ett hus / utwisfes hwad therinne
handteras / tilwärlkas och föryttras.

Stockholm/

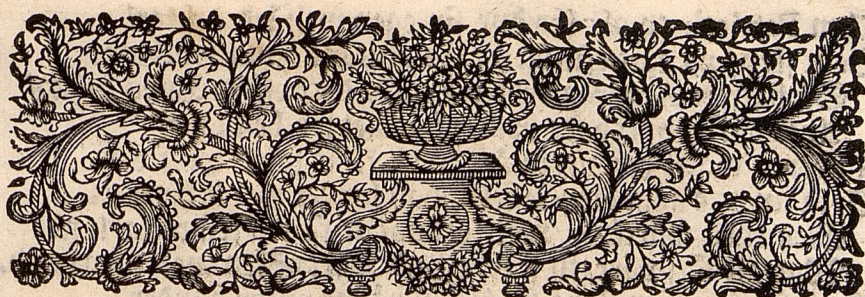
Tryckt hos JOH. L. HORN, Kongl. Antiq. Archiv. Boktr.

[1726]

Philipp. 2. Cap. vers. 4.

Swar och en se icke på sitt eget/
utan på ens annars bästa:

Abriqvens autor härifrå til Herredagen tågar/
Hwad han i sinnet hafwa må / kan henda nogon
frågar/

En swaras tig som wetat wil: Han sitter glad
å wagn /

Och Tror at EN är altid til som söker allas gagn/
Then har han utwaldt sig til wån / at hielpen wårswa flera/
Bland Swea barn och Ricksens män som theruppå studera,

Ehwad som kommer them förhand / at hafwa tröst til Gud

Och gienom Andans enhets band at holla Herrans Bud. *

Guds bud är källan hwarutur en almån kärlek flyter;

Ren kärlek hafwer then natur / at honom aldrig tryter

Thet ämne / hwarutaf man gör alt thet som Gud befalt:

Allt hwad en Christen göra bör / är elsta Gud för alt.

Högst elsta Gud / är högre nåd / än nogon kan beskriwa /

En then som fattar thetta råd / kan ey så rädlös blifwa /

At han ju nogon utwåg ser / ehwad han slår uppå;

För resten fordrar Gud ey mer / än bön och tack förinå.

En rätt wis söker dag och natt / så tiena Gud och alla /

At samla sig en sådan skatt / som aldrig kan förfalla;

En tror han / nogon födes hit för sin skul / så som the

Ther tro / man bör med all sin flit på egen nytta se.

I bruckte Länder autor sökt / rätt hushålds kundskap winna /

Til thes han sedt sitt pund förökt och fattat lust at finna.

En inlandsk / welbelegen ort til alt hwad nyttigt är / A. 1715.

Hans upsåt Himlen hulptit fort igenom mong beswär.

A 2

Then

* Syr. 32. 27, 28. Psal. 37. 5.

Then Patrioth ey alt för dyr sin egen welfärd achtar/
 Som stöp/ på eget eswentyr/för almant bästa frachtar:
 Så hafwer Autor giordt och mist/ doct effter Guds behag/
 At se om hoppet hade brist/tå godset led beslag. †
 I början warit honom swårt få stickligt folck hitöfwer.
 Som nu med nöjelära wårt/hwad landet wel behöfwer;
 Men rara wärcktyg/mot förbud/ at få frå främmat land/
 War alt förswårt/ ty styrde Gud wårt Stöp med egen hand.
 Nu lust at se then stora flock/ som räcker autor händer
 At lyffta första Byggning; stoct/ för alla Ricksens Ständer/
 Til Manufacturiers grund på Ahling; ähå slätt.
 Mot sådan tyngd är ens mans pund til jemwigt alt förlätt
 Societetens Gouverneur wil Konung FRIEDRIK wara/
 Mot hwilken nåd / wår trohet bör med almån lydno swara.
 At Gud til wärket har behag och wil at så skal ske/
 Är ju så klart som liusan dag för then thet gitter se.
 Wårt land har haft af hedenhös en högst förderflig wana/
 Ty nästan ingen Landbotös wil låta sig förmana/
 At wara nöyd med inländsk wäf/ ehuru starck och fiin/
 Hon holler wäfwen mera gåf af utländsk ull och lijn.
 I utlänsk wäf hon ser sig wård/ en man af Englasnille/
 Then tror hon wara sig beskård/så framt hon frija wille;
 Men arma pigan är så blind/ hon ser eij andras dygd/
 Som kunde wäfwa bast/ af lind/ til kläder utan blygd.
 Hur' mycket mer at gå beprydd i thet the Swenske spinna
 Så klädebonad wäl är ydd? Man ser mong förnäm qwinna
 Til kläder spinna ull så gran/ och wäfwä tyg så skönt/
 At thet til heders tiena kan them dygden sielf bekrönt.
 Naturens Herre lagat nu (thes ware honom ähra,)
 At här görs wäf som högsta Fru i Riket lyster bära/
 Til eftersyn för ädelt kön/at elska inländsk flijt/
 Och hedra then som öfwer siön styrdt wäfwekonsten hijt.
 Här plantas monga konster fler/ at hwar förständig Fader/
 Som barnens lycka gierna ser/ får orsack wara glader/
 Ty när et barn ur Modrens stöt then högsta kundskap bär/
 At se och smaka huru söt och ljuflig Herren är/

Tå bôr man hielpat fatta lust et toffigt handwârck låra/
Eij låtat blifwa så bekiust af obeständig åhra/
Som then ey rått i bottnen sedt et årligt handawârck/
Ther Gull inflyter alt för et frå både lectt och klårk.
Wål bokwett/ boga/ swerd och slikt en fången fråmling swika/
På hielp år handwârck tå så rikt/at ingen ser thes lika/
Lår först et handwârck/ thet år godt/ ånströnt tu blefwo prest:
Then handwârck fått til arfwelott/ han mår i nödfall
båst.

Kom hit/se konstwârck/statt och hör/handwârckarena sunga/
Hår prijas Gud (ehwad man gör) hwar dag med Engelsk tunga
Med Franster/ Hollendsk/ Tyssk och Swensk til högsta Ståla-
frögd;

Man tror at en Italiensk hår funno sig förnögd!

Ty Staden nådt i werlden står til al correspondering.

Hwar dag man Posthorn höra får i lustig concurrering,

Hår år Guds Ord/et sundt Climat, godt watten/ fiske/stog ic.

För then som år ey alt förlat/ hår wankar nöje nog:

Hår slår man gull/ther fårgas garn/ hel skönt och welbeständig/
På en gång/ mong slags band/ et Barn kan wåfwa rått behåns-
digt/

Hår wåfwes klåde/ther Calmink, hår strumpor/ther godt frijs.

Hår brukas icke nu slå slinck/ ty Tiden år i pris.

Tu bråckeliga tienstebion/ tu barn som tigger föda/

Hår får tu nog för tin person; Nu kansu rensa gröda/

Nu kraffa liten plantegrop/ nu klappa nullen til;

Stit ull i sår (a) sök blad ihop/ (b) gör mer/ som mästarn wil.

Man skulle fylla monga blad/ i fall man motte skrifwa;

Om all then nytta thenna stad med Guds hielp lærer gifwa/

Ther Autors lifstid så langt når som nu hans upsåt går:

Beredd han alla dagar står: får dock för hundrad år.

Gud wil at marken brukas skal til allahanda nytta *

At inlånskt mynt i otrångt fall ey ut må twingas flytta.

Of år ey ån alt uppenbart hwad hår kan sås och fås;

Med tiden ser man alt hwad rått til fångz i Ahlingsåhs.

Hår år en så bestaffad jord som kan ey nog beskrifwas:

År nogon ort i hela nord/ther all slagz örter trifwas.

Så fins han här ä thetta felldt i lagom sandig mull;
 När alt i ordning blifwer staldt/ får Cronan Gull i tull:
 Ho wet hwad fins i thesa berg/ tå Gud of hielper leta?
 Kanste the hafwa bästa mårq/ fast the ey synas seta/
 Til fog och wattungårcks behör/ är utwåg alt omkring:
 Gör hwar och en hwad honom bõr så fattas ingen ting.
 Planterings-sätt (c) å thenna D (d) lär icke länge wara/
 At thet ju lätt som biörkesfrö (e) kring Landet måste fahra;
 Här war en rot jordåple lik (f) är koft så god som brödd/
 Kan öflas sä/ at arm och rick så nog i hungers nöd.
 Man kan ey gå förbij Toback/som brukas alt förgiårna/
 Then wärer här af bättre smak / än nogon mandelkiårna/
 Så wittna the som redan rökt af bara blad/ för lust;
 At spinnan blir i åhr försökt/ tå får han rätt sin must.
 Tå Swer'ges Konung sedt hwad safft hans grafiars rötter drogo/
 Som oförmärkt förmycken krafft ifrån hans länder togo/
 Ther utländskt humle fördes in och inländskt penning ut/
 Han theremot lagt allan win til hellsamt beslut.
 Hwad nytta wårdsam Konungs Bref i manna minne wårkat/
 Thet wisar inländskt humleres så klart/ at blinde märkat:
 Stor ränta Smålands humlerot för liten jordlapp lagdt;
 Så kan mot dyrhet skaffas bot med omsorg/wett och macht.
 Min trogne Landsman öfwa tig hwar dag ju nogot minnas;
 Hos then ey låter säija sig/kan ingen wisdom finnas:
 Tin färabiord tig gagnar bäst at så förmodget hus/
 Förtärer minst/förtienar mest til kläder/mat och lius.
 Af wisligt hushåld andra land förnåmsta styrkan hafwa:
 Lär tig af them alt effter hand rätt sköta får och graswa/
 Gör thet emedan tråtedryg på markens storlek ser /
 Och bruka tå titt bohags tyg så skal tu winna mer
 Än han som stycket släpt och fabr at gripa större skugga/
 Blif tu wid jorden gierna qwar/låt honom lufften hugga.
 Mins thet at flijt förwårswar en/ men achtsamheten
 två/
 Så kanstu mårq ur torra ben/och gull/ur gråsten få.
 Sök först Guds ord/ thernåst tin jord på bästa sätt at dyrka/
 Sij tå welsignas rätt titt bord/når Siålen får sin styrka.

Ut

Alt dyrka GUD/är ganska lätt / tå jorden dyrkas rätt;
Och them som dyrka GUDI rätt / är jordens dyrkan lätt!

* * * * *

Wår Konung/ Drottning Rickens Råd och Ständer/ GUD
bestänke

Med wiskets Andans dyra nåd/ på thetas rådslag tänke

Til allas welgång/ ro och frid i Christlig enighet;

Ty twedrägt är til ewig tid/ thet wårsta nogon wet.

Wår *Vice Gouverneur* och them som äro *Directeurer*,

Samt Förlagzmän i hwar sitt hem/ then Allrahögste höder/

Alt bielpa thetta wårk så högt/ som Han wil se sitt lof/

Ty ther til är Hans öra bögd at wisa nådeprof!

Sidst önskom alt hward godt och kårt Fabriqvens Int'ressenter

Så them wår Herre nu bestårdt/ som them man ån förwånter.

Med sitt exempel/ Rickens Sol bland 100. Stierner (Stjn/ (g)

Alt wårka rund om kring sin Pol så gedt af ull och lijn/

Som nogorståds med konstig hand i andra länder wårkas/

Fast fruchten här på nyplögd Land kan ey så snart förmårlas/

Doct kunna Rickens Ständer se Societetens niht /

Ut bana wåg/ ty lära the stå bij med högsta flijt!!!

-
- (a) Af ett hwit Får kan en förståndig måstare/ til Fabriqvens stora nytta / utwålja Eloftwa slag; ull.
- (b) Wid Tobaksplanteringen / kan ock et barn blåda/ bryta / banda/ thet är/ uptråda bladen effter utswettandet på band til torkning/ fallas på Tyska: Gieken/ brechen/ bandoliren.
- (c) Här planteras många slag; / både handwårcks konster och nyttige örter/ som effter hand kunna flyttas alt omkring i Ricket på belägligaste orter at utwidgas.
- (d) Ahlingåhs ser ut som en half S / millan 2ne uti wåster sammanlö- pande floder/ utur hwilka/ med mindre kårstnad ån konst/wårinet å både sidor synes kunna uphielpas / öfwer hela flåta feldtet i torklår.
- (e) Biörkefrö / ser ut som teckningen af en / högt i lufften swåfswande fogel/ är hel smått och så lätt / at thet med blåswåder fahr otro- liga widt omkring i Landet/ ty får man offta se unga biörkelun- dar uprinna uti afbrende grabnsweDie tall / longt i från mogna biörkeffogar.

- (f) Kallas på Engellska Potatoes, är först kommen i från Ost-Indien
 åt Portugal til England, Irland &c. hitförd ifrån Holland.
- (g) Ibland thetta högwichtige wärks Interessenter, ansees vår Allers
 nådigste Konung som en regerande Sol / Kongl. Maist. och
 Rikssens Ridd / som wärkande Planeter, samt öfrige höge Her-
 rar och welförmögne Patrioter, som medwärfande Stiernor.
 Nu förriden synes uti thenne Fabriks- Himmel allenast ethun-
 drade klara lius; Men man lär snart / ibland flere serstilde / få se
 then / med Stiernor fullsatta / stora sköna wintergatan / som
 består af Rikssens höglöf. Ständers samhällighet at befordra
 wärket igenom et allmänt understöd.
- (†) The första wärktug som uti Francrike upköptes / blefwo wid af-
 sändandet uti Roven confiscerade.

Enfaldigt Omdöme /

Millan

Almännelig Wiärlek

Och

Egennyttighet.

Hen sig i thet almänna trälar ihjäl /
 Ar icke then gruga werldenes träl;

Sy werlden ei mer än sitt eget beställer /
 Swad hon ei befäller / gör trälen ei heller.

För hopen / om en sig arbetar ihjäl /

Så kallas han almänt en allemans träl.

Hälsst hopen ser en / som et mönster beställer;

Swad ingen wil wäga / wil hopen ei heller.

Then öfwer thet almänna bryr sig ihjäl.

Får dyraste (*) swepring; men werldenes träl;

Som här icke mer än sitt eget beställer /

J annat än glömsko / må swepas ei heller.

Prov. XXII, 1. Eccles. VII, 2. Syr. XLI, 15. Luc. XVI, 22.

www.books2ebooks.eu